

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Кафедра описової та клінічної анатомії

Черкасов В.Г., Дзевульська І.В., Ковальчук О.І.

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

(контроль за самостійною підготовкою до практичних занять)

УДК 611 (075)

ББК 28.86.

Рекомендовано:

Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України
як навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних
навчальних закладів IV рівня акредитації (протокол № 23-01-25/149 від 04.12.2008 р.).

Міністерством освіти і науки України
як навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних
навчальних закладів IV рівня акредитації (протокол № 1/11-1165 від 23.02.2010 р.).

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 22515 від 31.10.2007 р.

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 77238 від 28.02.2018 р.

Автори:

Черкасов Віктор Гаврилович – доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри анатомії людини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Дзевульська Ірина Вікторівна – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри описової та клінічної анатомії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Ковальчук Олександр Іванович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії та патологічної фізіології Навчально-наукового центру «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

HUMAN ANATOMY (control of independent preparation for practical lessons)

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ (контроль за самостійною підготовкою до практичних занять) / В. Г. Черкасов, І. В. Дзевульська, О. І. Ковальчук // Видання 13-те. – Київ, Видавництво "МЕДПРИНТ", 2023. – 204 с.

ISBN 978-966-2711-51-6

Зворотний зв'язок: feedback@anatom.ua

© Черкасов В.Г., Дзевульська І.В., Ковальчук О.І., 2023

ПЕРЕДМОВА

Анатомія людини – наука про форму і будову, походження і розвиток організму людини. Анатомія передбачає систематичний опис форми, будови, стану і топографічних взаємовідносин частин і органів тіла з урахуванням їх вікових, статевих і індивідуальних особливостей. Анатомія використовує дані ембріології, антропології, вплив навколишнього середовища, екологічних і соціальних факторів, праці і спорту на будову організму людини.

Основним змістом навчання є активна самостійно-творча пізнавальна діяльність студента. Саме з метою забезпечення пріоритетної змістової й організаційної самостійності та зворотного зв'язку у процесі навчання студента на кафедрі анатомії людини колектив авторів створив даний навчально-методичний посібник. Запропонований посібник передбачає активний, творчий принцип засвоєння матеріалу та має забезпечити успішність навчання і оптимізацію системи оцінювання самостійної роботи студента.

Загалом завдання посібника сприяють розвитку у студентів яскравих та образних уявлень про анатомію та відповідають принципам формування відомого в психології явища ейдетизму (від грецького *eidos* – образ, зовнішній вигляд) – здібності до відтворення в плані представлень предметів зі всіма їх деталями. Інше визначення свідчить, що ейдетизм – явище, яке полягає в збереженні яскравого, наочного образу предмета тривалий час після зникнення його з поля зору.

Кожна сторінка посібника містить формалізовані завдання: замалювати літерні позначення на рисунках і в схемах різними (але відповідними) кольорами; заповнити таблиці відповідними анатомічними термінами, еквівалентами та необхідними даними.

У процесі виконання завдань Ви створюєте свій власний посібник з анатомії людини, який можна використовувати для вивчення інших дисциплін та у своїй подальшій професійній діяльності.

FOREWORD

Human anatomy – the science of forms and structure, origin and development of the human body. Anatomy provides a systematic description of the shape, structure, condition and topographical relationships of body parts and taking into account their age, sex and individual characteristics. Anatomy uses data embryology, anthropology, environmental impact, environmental and social factors, labor and sports on the structure of the human body.

The main content of active learning is independent, creative, cognitive activity of the student. It is a priority to ensure substantive and organizational autonomy and feedback in teaching students at the Department of Human Anatomy group of authors has created this tutorial. The manual provides an active, creative principle of learning material and should ensure the success of training and the optimization of self-assessment of student work.

Overall objectives guide the students contribute to the development of bright and imaginative ideas about anatomy and the principles forming the well-known phenomenon in psychology *eidetyzm* (from the Greek *eidos* - image, appearance) - the ability to play in terms of representations of objects with all their details. Another definition states that *eidetyzm* - a phenomenon that is keeping a bright, visual image of the object long after the disappearance of his sight.

Each page of the manual contains a formal problem: sketch literal notation in the figures and schemes of different (but related) colors (example on the back cover), complete the table corresponding anatomical terms, equivalents and necessary data.

You create own guide to human anatomy in carrying out the tasks, which can use to study other disciplines and in their future careers.

ANATOMIA GENERALIS	ЗАГАЛЬНА АНАТОМІЯ	ОБЩАЯ АНАТОМИЯ	GENERAL ANATOMY
<i>Nomina generalia</i>	<i>Загальні терміни</i>	<i>Общие термины</i>	<i>General terms</i>
Verticalis	Вертикальний, прямовисний	Вертикальный	Vertical
Horizontalis	Горизонтальний, поземний	Горизонтальный	Horizontal
Medianus	Серединний	Срединный	Median
Coronalis	Вінцевий	Венечный	Coronal
Sagittalis	Стріловий, сагітальний	Сагиттальный	Sagittal
Dexter	Правий	Правый	Right
Sinister	Лівий	Левый	Left
Intermedius	Проміжний	Промежуточный	Intermediate
Medialis	Присередній, медіальний	Медиальный	Medial
Lateralis	Бічний, латеральний	Латеральный; боковой	Lateral
Anterior	Передній	Передний	Anterior
Posterior	Задній	Задний	Posterior
Ventralis	Черевний, вентральний	Передний; Вентральный	Ventral
Dorsalis	Спинний, тильний, дорсальний	Задний; дорсальный	Dorsal
Frontalis	Лобовий, фронтальний	Фронтальный; лобный	Frontal
Occipitalis	Потиличний	Затылочный	Occipital
Superior	Верхній	Верхний	Superior
Inferior	Нижній	Нижний	Inferior
Cranialis	Черепний, краніальний	Краниальный	Cranial
Caudalis	Хвостовий, каудальний	Каудальный	Caudal
Rostralis	Дзьобовий, ростральний	Ростральный	Rostral
Apicalis	Верхівковий	Верхушечный	Apical
Basalis	Основний, базальний	Базальный	Basal
Basilaris	Основний	Базиллярный	Basilar
Medius	Середній	Средний	Middle
Transversus	Поперечний	Поперечный	Transverse
Transversalis	Поперечний	Поперечный	Transverse
Longitudinalis	Поздовжній	Продольный	Longitudinal
Axialis	Осьовий, аксіальний	Осевой; аксиальный	Axial
Internus	Внутрішній	Внутренний	Internal
Externus	Зовнішній	Наружный	External
Luminals	Просвітковий, люмінальний	Люминальный	Luminal
Superficialis	Поверхневий	Поверхностный	Superficial
Profundus	Глибокий	Глубокий	Deep
Proximalis	Ближчий, проксимальний	Проксимальный	Proximal
Distalis	Дальший, кінцевий, дистальний	Дистальный	Distal
Centralis	Центральний	Центральный	Central
Periphericus; Peripheralis	Периферійний	Периферический	Peripheral
Radialis	Променевий	Лучевой	Radial
Ulnaris	Ліктьовий	Локтевой	Ulnar
Fibularis, Peronealis	Малогомілковий	Малоберцовый	Fibular, Peroneal
Tibialis	Великогомілковий	Большеберцовый	Tibial
Palmaris, Volaris	Долонний	Ладонный	Palmar, Volar
Plantaris	Підошоввий	Подошвенный	Plantar
Flexor	Згинач	Сгибатель	Flexor

PLANA /					
Plana horizontalis /		Palana frontalis /		Plana sagitalis /	
Partes corpus /		Partes corpus /		Partes corpus /	
Superior (cranialis) /	Inferior (caudalis) /	Anterior (ventralis) /	Posterior (dorsalis) /	Dexter /	Sinister /

Axis /		
Axis verticalis /		Rotatio / Supinatio / Prinatio /
Axis frontalis /		Flexio / Extensio /
Axis sagitalis /		Abductio / Adductio /
Verticalis / Frontalis / Sagitalis /		Circumductio /

- Integumentary system**
- Protects underlying tissues
  - Provides skin sensation
  - Helps regulate body temperature
  - Synthesizes vitamin D

- Skeletal system**
- Attachment for muscles
  - Protects organs
  - Stores calcium and phosphorus
  - Produces blood cells

- Muscular system**
- Moves body and maintains posture
  - Internal transport of fluids
  - Generation of heat

- Nervous system**
- Regulates and integrates body functions via neurons

- Endocrine system**
- Regulates and integrates body functions via hormones

- Cardiovascular system**
- Transports nutrients, respiratory gases, wastes, and heat
  - Transports immune cells and antibodies
  - Transports hormones
  - Regulates pH

- Lymphatic system**
- Returns tissue fluids to bloodstream
  - Protects against infection and disease

- Respiratory system**
- Exchanges respiratory gases with the environment

- Digestive system**
- Physical and chemical breakdown of food
  - Absorbs, processes, stores food

- Urinary system**
- Maintains constant internal environment through the excretion of nitrogenous waste

- Reproductive system**
- Produces and secretes hormones
  - Produces and releases egg and sperm cells
  - Houses embryo/fetus (females only)
  - Produces milk to nourish offspring (females only)

